

SID



سرویس های ویژه



سرویس ترجمه تخصصی



کارگاه های آموزشی



بلاگ مرکز اطلاعات علمی



عضویت در خبرنامه



فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی



مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (GAN)

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)



آموزش استفاده از وب آو ساینس

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آو ساینس



کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی

مجموعه مقالات نهمین همایش ملی اشراق اندیشه مطهر، خانواده و تربیت جنسی
اردیبهشت ۱۳۹۴، ص ۳۰۲-۲۷۵

آسیب شناسی و راهکارهای تربیت جنسی در حوزه خانواده اسلامی

محمد مهدی زارعی / استادیار دانشگاه مازندران^۱

چکیده

تشکیل خانواده علاوه بر تامین آرامش، بقاء و ازدیاد نسل پاک، برطرف کننده قوی ترین غریزه انسان یعنی غریزه جنسی می باشد. اشباع این انگیزه نیازمند مدیریت منطقی و معقول است. هرگونه خشونت، تفریط و حرص ورزی در این امر منجر به محرومیت زوجین از آرامش واقعی خواهد شد. شناسایی آسیب ها و نگاه اعتدالی زوجین در خانواده به مسئله جنسی که منطبق با فطرت بوده در تربیت جنسی خانواده مؤثر است. با توجه به کارکرد جنسی تشکیل خانواده ممکن است رفتارهای غیر اخلاقی جنسی در روابط زناشویی موجب پدید آمدن انحرافات متعددی میان زوجین و دیگر اعضای خانواده شود. سستی در اعتقادات، تجدد طلبی و تنوع خواهی در عرصه زناشویی، تجارت فحشا، اباحه گری جنسی و شباهت حقوق مردان و زنان در عصر جدید، کانون مقدس خانواده را در معرض بیماری های اخلاقی واگیردار از جمله جنسی قرار داده است. لذا جهت کنترل و هدایت رفتارهای جنسی نیازمند اصول و قواعد تربیتی می باشیم. در متون اسلامی پختگی کامل و سعادت ابدی انسان مرهون بهره مندی سازمان یافته از لذت جنسی در سایه ازدواج برای زوجین می باشد. به منظور پیشگیری از انحرافات جنسی در محیط خانواده، نویسنده در این پژوهش به طرح برخی از راهکارها برای تنظیم روابط زناشویی بطور خاص پرداخته است. تلفیق مفاد آیات و روایات و احکام شرعی و عقلی در کشف خاستگاه های انگیزه جنسی و راهبردهای تربیت جنسی از ویژگی های پژوهش پیش رو است. این مجموعه با بیان و شناسایی ضمنی آسیب ها به وجود راهکارهای تربیت جنسی برای سامان دهی و انضباط جنسی در محیط خانواده مستند شده است.

کلید واژه ها: انگیزه جنسی، خانواده، پوشش، خشونت جنسی، انضباط جنسی.

مقدمه

خانواده در طول تاریخ بشر، به عنوان اصیل‌ترین نهاد اجتماعی و کانون رشد تمدن‌های بشری بوده است. این نهاد بنیادین، با وجود تحولات گسترده در سطح جهان، همواره کارکردها و موقعیت خود را به ویژه در جوامع اسلامی حفظ کرده و پیوسته ارزشهای اخلاقی و تربیتی را با خود به همراه داشته است. خانواده در اسلام، بنای محبوب الهی (روم/۲۱) است که پرورش و تربیت موجودی به نام «انسان» در آن صورت می‌گیرد؛ موجودی که مقام خلیفه الهی (بقره/۳۰) دارد، مسجود فرشتگان (بقره/۳۴) گردیده و خالق یکتا به هنگام آفرینش او به خود آفرین گفته است (مؤمنون/۱۴). تشکیل خانواده در اسلام با فلسفه و اهدافی همراه است. علاوه بر تأمین آرامش، بقای نسل پاک، ازدیاد نسل و ایجاد مسئولیت برای انسان، برطرف کننده قوی‌ترین غریزه یعنی جنسی نیز به شمار می‌رود. بنابراین بر اساس دیدگاه اسلامی انسان برای برطرف کردن نیاز جنسی باید از طریق تشکیل خانواده با دو الگوی اسلامی ازدواج - دائم و موقت - اقدام نماید. کارکرد جنسی ازدواج پس از تشکیل خانواده نیز به صورت مستمر برای زن و شوهر مطرح است. به لحاظ آثار متعدد پس از شکل‌گیری خانواده از جمله متولد شدن فرزندان، جهت کنترل و تربیت جنسی، ناگزیر به وضع قوانین و مقررات و رعایت اصول و قواعد تربیت جنسی در این نهاد مقدس می‌باشیم.

همانطور که می‌دانیم عصر حاضر که در ظاهر به عصر «فناوری و اطلاع‌رسانی» نامبردار است، در واقع عصر «بحران هویت انسانی» و ارزشهای اخلاقی و ترویج افسار گسیختگی و دریدن پرده‌های اخلاقی است، نظام خانواده را دچار آسیب‌ها و چالش‌های اساسی کرده است. در این دوره، امنیت و پای بندی به اصول و ارزش‌های اخلاقی و تربیتی در خانواده، آرام آرام رو به تحلیل رفته و جای خود را به بی‌بندوباری و انحرافات اخلاقی داده است. تجارت فحشا بر اساس اباحه‌گری جنسی، سقط جنین برای فرار از مسئولیت مادری و پدری، طلاق‌های مبنی بر تجدد طلبی و تنوع خواهی، شبیه شدن حقوق زن و مرد، از آثار زندگی در این عصر است. براین اساس، شکل‌گیری شخصیت انسانی در این جوامع قرین انحرافات اخلاقی و اختلالات رفتاری است. می‌توان گفت بیماری‌های اخلاقی واگیردار ریشه در هسته‌ی اولیه خانواده دارد؛ در حالی که این نهاد نقش پرورشگاه اصلی انسان‌ها را بر عهده دارد و به ترسیم سیمای واقعی حیات اجتماعی و معماری ساختمان بشری می‌پردازد. بنابراین رویارویی با انحرافات پیچیده و



خطرناک روحی و اخلاقی جهان معاصر بازسازی و بازیابی کانون خانواده را می‌طلبد که بذره‌های نخستین شخصیت انسانی در آن کاشته می‌شود. از این رهگذر جایگاه اصول و قواعد تربیتی به ویژه نسبت به امور جنسی در حوزه خانواده به خوبی روشن می‌گردد. اما پرسش اصلی این است با توجه به ورود آسیب‌های جدی به حوزه خانواده بویژه انحرافات اخلاقی، راهکارهای تربیت جنسی در محیط خانواده کدام است؟ علی‌رغم وجود چالش‌های جدی در حوزه خانواده فرضیه‌ی محقق در این پژوهش آن است که می‌توان از قواعد و اصول تربیتی مبتنی بر وحی که ناظر بر رفتارها و انگیزه‌های جنسی است بهره برد و با سیاست پیشگیرانه و درمان‌گرا آسیب‌های مربوط به امور جنسی در خانواده را مرتفع نمود.

انگیزه جنسی

حکمت خداوند متعال اقتضاء می‌کند که در سرشت انسان انگیزه‌های فطری قرار دهد تا وی را وادار نماید برای صیانت از ذات، رفتارهای ضروری گوناگونی را در پیش گیرد. یکی از آن انگیزه‌ها انگیزه جنسی است. کار مهم این انگیزه تولید مثل است که موجب تشکیل خانواده‌ها و جوامع بشر و ملت‌ها می‌شود. عمران و آبادی کره زمین، شناختن ملت‌ها، گسترش تمدن، پیشرفت دانش و صنعت محصول این انگیزه است همانگونه که می‌فرماید:

«ای مردم ما شما را از مرد و زنی آفریدیم و شما را ملت ملت و قبیله قبیله گردانیدیم تا با یکدیگر شناسایی متقابل حاصل کنید در حقیقت ارجمندترین شما نزد خدا پرهیزگارترین شماست بی تردید خداوند دانای آگاه است» (حجرات ۱۳). «ای مردم از پروردگارتان که شما را از نفس واحدی آفرید و جفتش را [نیز] از او آفرید و از آن دو مردان و زنان بسیاری پراکنده کرد پروا دارید و از خدایی که به [نام] او از همدیگر درخواست می‌کنید پروا نمایید و زنه‌ار از خویشاوندان مبرید که خدا همواره بر شما نگهبان است» (نساء ۱). «و خدا برای شما از خودتان همسرانی قرار داد و از همسرانتان برای شما پسران و نوادگانی نهاد» (نحل ۷۲).

«پدیدآورنده آسمان‌ها و زمین است از خودتان برای شما جفتهایی قرار داد و از دام‌ها [نیز] نر و ماده [قرار داد] بدین وسیله شما را بسیار می‌گرداند چیزی مانند او نیست و اوست‌شنوای بینا» (شوری ۱۱) خواست خدا چنین است که وظیفه تولید مثل در نباتات نیز یافت شود، همان طور که خواستش این است که هر چیزی در جهان هستی جفتی داشته باشد: «و از هر

گونه میوه‌ای در آن جفت جفت قرار داد» (رعد ۱۳/۱). یا «و از هر چیزی دوگونه [یعنی نر و ماده] آفریدیم؛ امید که شما عبرت گیرید.» (ذاریات/۴۹) و یا «پاک‌خدایی که از آن‌چه زمین می‌رویاند و [نیز] از خودشان و از آن‌چه نمی‌دانند، همه را نر و ماده گردانیده است.» (یس/۳۶).

انگیزه جنسی در واقع پایه تشکیل خانواده است؛ زیرا هر یک از زوجین در کنار همسر خود احساس راحتی و امنیت و آرامش می‌کند و میان آن‌ها عاطفه، عشق، دوستی و مهربانی به وجود می‌آید که خود عامل تداوم زندگی زناشویی می‌باشد و این نوع زندگی نیز به نوبه خود فضای سالمی را برای رشد و تربیت کودکان و شکل‌گیری صحیح شخصیت آن‌ها آماده می‌سازد. «و از نشانه‌های او اینکه از [نوع] خودتان همسرانی برای شما آفرید تا بدان‌ها آرام گیرید و می‌انتان دوستی و رحمت نهاد آری در این [نعمت] برای مردمی که می‌اندیشند قطعاً نشانه‌هایی است.» (روم/۲۱) «اوست آن کس که شما را از نفس واحدی آفرید و جفت وی را از آن پدید آورد تا بدان آرام گیرد...» (اعراف/۱۸۹). اصولاً هیچ اشکالی ندارد که انسان از طریق ارضای انگیزه‌های خود از راه حلال و مشروع لذت‌بردن قرآن در مسائل مربوط به ارضای انگیزه‌های فطری، انسان را به دو نوع سازماندهی دعوت می‌کند: اول ارضای انگیزه‌ها از طریق حلال که شرع مقدس تشریح و تجویز کرده است دوم اسراف در ارضای آن‌ها. درباره‌ی نخستین سازماندهی برای ارضای انگیزه‌های فیزیولوژیک، که همان اشباع از راه حلال باشد، قرآن ما را از اشباع انگیزه گرسنگی از طریق حرام و همچنین از خوردن انواعی از خوردنی‌ها - به دلیل ضرری که برای تندرستی انسان دارند - و یا از نوشیدن شراب - که برای سلامت جسم و عقل مضر است - باز می‌دارد. قرآن همچنین انسان را از اشباع انگیزه جنسی از طریق نامشروع - به دلیل ضررهای فراوان بهداشتی فردی و اجتماعی نهی می‌کند. خداوند با آفریدن جنس نر و ماده، برنامه‌ی ارضای انگیزه جنسی را برای انسان منظم کرده است و زندگی مشترک زن و شوهر در خانواده را وسیله‌ای قرار داده است برای ارضای انگیزه جنسی و تحقق امنیت و آرامش برای آن‌ها چرا که زندگی خانوادگی توأم با محبت و عشق و همکاری و فداکاری است. یکی از ابعاد نیاز به پیوند جویی بین زن و شوهر ارضای نیاز جنسی طرفینی است. قرآن کریم در این باره می‌فرماید:

«عشق به خواستنی‌ها از جمله زنان و فرزندان و... در چشم مردم آراسته شده است» (آل

عمران/۱۴). «خدا می‌خواهد تا بر شما ببخشاید و کسانی که از خواسته‌ها [ی نفسانی] پیروی می‌کنند می‌خواهند شما دستخوش انحرافی بزرگ شوید.» (نساء/۲۷) «خدا می‌خواهد تا بارتان را سبک گرداند و [می‌داند که] انسان ناتوان آفریده شده است.» (نساء/۲۸) مقصود ناتوانی انسان در مقابل نیاز جنسی است که اگر در بستر مشروع و صحیح ارضا نگردد، دستخوش انحراف می‌شود. (نساء/۲۸) افزون بر این به دلیل اهمیت رفع نیاز جنسی در حفظ عفت و پاکدامنی و استمرار خانواده حتی در شب‌های ماه رمضان منع برداشته شده است: «در شبهای روزه همخوابگی با زنانان بر شما حلال گردیده است آنان برای شما لباسی هستند و شما برای آنان لباسی هستید... پس اکنون [در شبهای ماه رمضان می‌توانید] با آنان همخوابگی کنید و آنچه را خدا برای شما مقرر داشته طلب کنید...» (بقره/۱۸۷) و نیز آنچه در روایات بر آن تأکید شده است اینکه همسر بدون عذر شرعی به روابط زناشویی پاسخ منفی ندهد بلکه از تکالیف همسر آن است که نسبت به نیاز جنسی همسر خود پاسخ مثبت (تمکین) بدهد. (حر عاملی، ۱۴/۱۱۱) حتی اگر به عللی ارضای این نیاز در ضمن ازدواج زن و مرد ممکن نباشد ازدواج را می‌توان بر هم زد. (همو، ۵۹۲) که این موضوع نیز در نزدیکی زن و شوهر به یکدیگر و گرمی کانون خانواده مؤثر است.

خانواده

خانواده گروهی است متشکل از افرادی که از طریق نسب یا سبب و رضاع با یکدیگر به عنوان شوهر، زن، فرزندان، مادر، پدر، برادر و خواهر در ارتباط متقابلند و فرهنگ مشترکی پدید آورده و در واحد خاصی به نام خانواده زندگی می‌کنند. ریاست جمهوری، معاونت پژوهشی، مجموعه قوانین و مقررات خانواده، ۳۹۰ (برخی خانواده را یک واحد اجتماعی که از ازدواج یک زن و یک مرد به وجود می‌آید و فرزندان حاصل از آن ازدواج آن را تکمیل می‌کنند، می‌دانند. و یا می‌گویند خانواده گروهی است که به دلیل قرابت و یا زوجیت، همبستگی حقوقی و اجتماعی یافته و تحت رهبری و ریاست مقامی واحد قرار گرفته است.) طاهری، ۱۵ (به اعتقاد برگس و لاک، خانواده گروهی است متشکل از افرادی که از طریق پیوند زناشویی، همخونی و یا پذیرش (به عنوان فرزند) به یکدیگر به عنوان شوهر، زن، مادر، پدر، برادر و خواهر در ارتباط متقابلند و فرهنگ مشترکی پدید آورده و در واحد خاصی

زندگی می‌کنند. (ساروخانی، ۱۳۵) فرهنگ حقوقی دالوز در تعریف خانواده آورده است: خانواده یک نهاد حقوقی است مشتمل بر مجموع اشخاصی که به وسیله رشته‌های زناشویی یا خون یا فرزند خواندگی با یکدیگر پیوند یافته‌اند در معنای محدودتر، کلمه خانواده معرف شرکت ناشی از زناشویی است که شامل زن و شوهر و فرزندان‌شان می‌شود. (دعاوی خانوادگی، ص ۲۰) در اعلامیه جهانی حقوق بشر آمده است: خانواده رکن طبیعی و اساسی اجتماع است و حق دارد از حمایت جامعه و دولت بهره‌مند شود. (اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۱۶/بند ۳)

وهبه زحیلی در تعریف خانواده می‌گوید:

در اصطلاح شرعی خانواده گروه و جماعتی هستند که زیربنای جامعه را تشکیل می‌دهند. و بنای آن بر روابط همسر میان زن و مرد استوار است و پیامد آن وجود فرزندان است که به صحنه زندگی گام می‌گذارند. مفهوم لغوی و شرعی خانواده شامل معنی حمایت، نصرت و وجود روابط تفاهم و همکاری بر اساس نژاد، خون، نسبی، سببی، و ارضاع می‌باشد. وی معتقد است احکام و قوانین که در آغاز، اثنا و انتهای زندگی خانوادگی امور و شؤون آن را سر و سامان بخشند، نظام خانواده نام دارد. (زحیلی، ۲۸) وی می‌گوید: موضوع ازدواج مشمول احکام خمسہ تکلیفیه واجب، مستحب، حرام، مکروه و مباح می‌شود. و برای زن و مرد یکسان است. (همان، ۶۱-۶۲) صاحب حدائق زمانی نکاح را واجب می‌داند که در صورت عدم اقدام به آن شخص مرتکب زنا شود. از همین باب وی نکاح را به پنج قسم تقسیم می‌نماید. (بحرانی، ۱۷/۲۳) شهید مطهری نیز معتقد است تشکیل خانواده یک عامل اخلاقی بوده و به لحاظ تقدس پیدا کردن جانشین پذیر هم نخواهد بود. (مطهری، تعلیم و تربیت در اسلام، ۳۳۹) در اصطلاح حقوق نکاح رابطه‌ای است حقوقی و عاطفی که به وسیله عقد بین زن و مرد حاصل می‌گردد و به آن‌ها حق می‌دهد که با یکدیگر زندگی کنند و مظهر بارز این رابطه حق تمتع جنسی است. (امامی، ۲۶۸/۴)

قواعد تربیتی در رفتار جنسی زوجین

حلیت و بهره‌مندی جنسی زوجین از یکدیگر در اسلام بر اساس ضوابط و دستور العمل‌هایی است که در منابع مخصوص به آن بیان شده که بر خلاف اخلاق جنسی در غرب



زوجین در قالب ازدواج صحیح و مشروع به یکی از مهم‌ترین خواسته‌های طبیعی و فطری خودشان یعنی گزینه جنسی پاسخ صحیح می‌دهند. از آنجایی که رفتار غیر اخلاقی جنسی در روابط زناشویی میان زوجین و دیگر اعضای خانواده آثار نامطلوبی دارد و موجب انحرافات متعدد اخلاقی می‌شود فقه اسلامی برای جلوگیری از وقوع چنین نتایج و رفتارهای نامطلوب احکام خاص خود را بیان نموده است و این دسته از احکام علاوه بر اینکه واجد حکمت‌ها و مصلحت‌های متعدد است، دارای خاستگاه‌های تربیتی و اخلاقی نیز می‌باشد و می‌توان از آن‌ها بعنوان راهکارهای تربیت جنسی بهره برد. که در این قسمت به اهم موارد آن اشاره می‌شود.

۱- مدیریت منطقی و معقول جاذبه‌های جنسی

هرج و مرج و بی‌بندباری جنسی در محیط خانواده، حاکمیت هوای نفس و خارج شدن از مسیر صحیح جاذبه جنسی است. آن پیوند مقدسی که اسلام در نظر دارد این است که به وسیله ازدواج با پاسخ دادن به گزینه جنسی شخص مسلمان به پاکیزگی و طهارت می‌رسد و با عفت و پاکدامنی خدای خویش را ملاقات می‌نماید. و با این عمل به ثواب دیگر اعمال عبادی خویش می‌افزاید. (حر عاملی، ۱۸/۲۰). شهید مطهری معتقد است در میان غریزه شهوانی انسان هر گزینه‌ای که اشباع شود، اشباع آن تأثیری در معنویت انسان ندارد جز گزینه جنسی. لذا ازدواج در نظر اسلام سنت مستحب تعبیر شده است. (مطهری، مجموعه آثار، ۶۷۷/۲۲)

بنابراین ازدواج علاوه بر اهداف دیگر به گزینه جنسی نیز پاسخ صحیح می‌دهد. و به تعبیری که قبلاً بیان شد مظهر بارز ارتباط زوجین در نکاح حق تمتع جنسی است (امامی، ۲۸۶/۴). این گزینه قوی باید در یک مسیر درست طبیعی قرار گیرد. به همین جهت شخص مزدوج از انجام گناهانی که ریشه در میل جنسی دارد در حد قابل توجهی در مصونیت به سر می‌برد. در پاسخ به گزینه جنسی و نحوه ارضای آن در اسلام به روشنی بیان شده است چون بالاخره در اغلب انسان‌ها وقتی این گزینه نیرومند گردد به صورت‌های مختلف پاسخ داده می‌شود و به نوعی ارضاء می‌گردد. و در غیر این صورت فرد دارای آرامش نیست. اسلام تنها راه صحیح ارضاء میل جنسی را ازدواج با جنس مخالف می‌داند. چون سرکوب این گزینه آثار سوء روانی و جسمی دارد و از غیر طریق ازدواج شرعی نیز آثار نامطلوب اخلاقی و جسمی در ابعاد فردی و اجتماعی دارد برای رفع نیاز جنسی بدون هیچ گونه اضطراب روحی و روانی

و مصونیت از امراض لاعلاج جنسی و مبتلا شدن به فساد اخلاقی، اسلام زن و مرد را با عقد ازدواج در کنار یکدیگر قرار داده است تا اینکه به آرامش و سکون برسند قرآن در سوره روم به این مطلب اشاره کرده است. «از آیات و نشانه‌های خداوند این است که از جنس شما برای شما زوج آفرید که به آرامش و سکون برسید و بین شما مودت و رحمت قرار داد.» (روم/ ۲۱).

۲- پرهیز از خستگی و خشونت جنسی

هر چند که شکل گیری ازدواج در ابتدای امر ریشه در پاسخگویی به قوی‌ترین غریزه یعنی غریزه جنسی دارد ولی اگر زوجین بعد از تشکیل خانواده همت آنان صرفاً در این مسأله صرف گردد به مرور زمان آن عشق و محبت فروکش می‌نماید و خستگی جنسی به نوعی ظاهر می‌گردد و نتیجه‌ای جز تنفر از یکدیگر ندارد و در برخی موارد به خشونت جنسی مبدل می‌گردد که بر خلاف اصول اخلاقی است. بنابراین رابطه جنسی در کنار دیگر اهداف ازدواج می‌بایست بر اساس محبت و رضایت طرفین صورت گیرد و به دور از هر گونه پرخاشگری به ویژه از طرف مرد باشد. در اسلام غریزه جنسی برای سعادت شخصیه و نوعیه است و این مسأله زمانی محقق می‌گردد که از حدود تعیین شده و اعتدال تجاوز نکند همان گونه حضرت امام در این باره می‌گوید: «بدان که قوه شهوت از قوای شریفه‌ای است که حق تعالی به حیوان و انسان مرحمت فرموده برای حفظ شخص خود و بقای آن در عالم طبیعت و برای ابقاء نوع و حفظ آن. و اگر انسان این قوه را نداشت به واسطه محللات خارجیه و داخلیه، به اسرع اوقات، رو به فنا و زوال می‌گذاشت و تحصیل بدل ما یتحلل نمی‌کرد. و چون تحصیل سعادت ابدی بی‌بقای در عالم دنیا و اقامه در نشئه طبیعت صورت نگیرد، سعادت ابدی انسان و حیات شریف ملکوتی او مرهون منت این قوه شریفه است. و نیز این قوه را دخالت کامل است در تشکیل عائله شریفه و نظام مدینه فاضله و تربیت نفوس ناقصه. پس علاوه بر آنکه سعادت خود انسان وابسته به این قوه است، سعادت بنی نوع هم پیوند به این مائده آسمانی است. و این قوه در وقتی کفیل این سعادات شخصیه و نوعیه است که از حدود اعتدال تخطی و تجاوز نکند، و از تحت موازین عقلیه و الهیه خارج نشود؛ زیرا با خروج آن از حد خود و به جانب افراط و تفریط رفتن، علاوه بر آنکه سعادات مذکوره را تحصیل نکند، مایه شقاوت و بدبختی خود و بنی نوع خود شود. چه بسا با شهوترانی چند روز یا چند ساعت نظام یک عائله شریفه

از هم گسسته شده و طرح بدبختی و بیچارگی آنها تا ابد ریخته شود و چه بسا از عنان گسیختگی این قوه، شرافت خود انسان و عائله شریفه او دستخوش باد فنا شود.» (خمینی، شرح حدیث جنود عقل و جهل، ۲۷۹-۲۸۰)

۳- عدم ارضای نیازهای روانی با حرص در امور جنسی

کسانی که رابطه جنسی رضایت بخشی ندارند و نمی‌توانند از مجامعت لذت طبیعی ببرند بیشتر حریص می‌شوند و احتمال اینکه ارضای نیازهای روانی خود را در امور جنسی جست‌وجو کنند زیادتر می‌شود. در نظام خانواده در بحث تمتعات جنسی آن‌گاه که مرد و زن یکدیگر را شریک جنسی هم بدانند و نوعی ذهنیت و تفکر غلبه و سلطه بر دیگری نداشته باشند بلکه به فکر این باشند که نیاز جنسی خویش و شریک خویش را برطرف کنند از رابطه جنسی حداکثر لذت را خواهند برد. وقتی زن یا شوهر ببیند که شریک زندگی‌اش برای لذت بردن به فکر او هم هست، می‌کوشد کار مثبت او را جبران کند و در لذت بردن از ابعاد مختلف زندگی خود را تنها نبیند و به شریک زندگی‌اش هم ببیند. اینجاست که زن و مرد گرچه دو تن هستند، در یک روح به سر می‌برند. هر کدام سعی می‌کند سخاوتمندانه خود را در اختیار دیگری قرار دهد. زن و مرد دانا در تماس جنسی به بهترین شکل رعایت حال یکدیگر را می‌کنند. در این خصوص چون زن دیرتر به اوج لذت جنسی و تخلیه شهوانی می‌رسد بر مرد لازم است بیشتر به فکر بر آوردن نیاز همسرش باشد و تا زمانی که زن به اوج لذت نرسیده خود را کنار نکشد و سهم لذت زن را در نظر گیرد. در غیر این صورت ناخود آگاه زن به سرد مزاجی و بی‌میلی جنسی سوق داده می‌شود و در نتیجه هر دو از خوشایندترین لذت‌های جسمی و روحی محروم می‌شوند. (ثابت، ۱۸۱) پیامبر (ص) فرموده‌اند: «بهترین زنان آنانی‌اند که هنگام تنها شدن با همسرشان، سپر شرم و حیا را به کناری بگذارند.» (حر عاملی، ۳۱/۲۰)

۴- پرهیز از تفریط در مسأله جنسی

از حقوقی که زن از مرد در خانواده اسلامی دارد حق آمیزش است. لذا ترک آمیزش در برخی از موارد که موجب به معصیت افتادن زن باشد بر مرد واجب است درخواست زن را اجابت نماید. فقهاء برای زن این حق را حق مواجهه می‌نامند که هر چهار ماه مرد موظف است به این عمل مبادرت نماید. (فیض کاشانی، ۲۹۰/۲۰) لذا گفته‌اند اگر مردی نذر کند که بیش از

چهار ماه با زن خود نزدیکی نکنند، نذر او صحیح نیست. در حدیثی وارد شده است: «اگر مردی بیش از چهارماه از همسر خویش کناره بگیرد، پس از آن مدت گناهکار محسوب می‌شود». (حرعاملی، ۲۰-۱۴۰) برخی از فقیهان معتقدند در صورتی که مرد در سفر واجب شرعی نباشد و یا سفر وی ضروری نباشد و به قصد ادا نکردن حق زن که به نوعی ترک واجب است باشد سفر او معصیت و حرام است و باید نماز را تمام بخواند. (استفتاءات آیات عظام: فاضل لنکرانی، مکارم شیرازی، تبریزی و بهجت).

در متون اسلامی از یک طرف در برخی موارد خاستگاه ترک موافقه با زن و ادا نکردن حق آمیزش به اخلاق شوهر و یا زن برمی‌گردد که در مسأله نشوز قابل بررسی است به طوری که نه تنها در این حق بلکه اگر مردی هر یک از حقوق واجب زن را ادا نکند حکم نشوز را پیدا می‌کند. و از طرفی دیگر تفریط در مسأله جنسی اولاً: به دلیل عدم تأمین نیازهای طبیعی موجب بروز تنش‌های عصبی و رفتاری و بد اخلاقی می‌شود. ثانیاً: حق ثابتی که برای زوجین به ویژه زن در نظر گرفته شده است نادیده گرفته می‌شود. حقّی که در سنت پیامبر (ص) تأکید شده است: رسول اکرم (ص) به عبدالله بن عمرو فرمود: «عبدالله شنیده‌ام همه روزها را روزه و بسیاری از اوقات شب را به نماز شب می‌پردازم؟ گفتم: بله صحیح است یا رسول الله (ص) او فرمود این کار را مکن! گاهی برخی از روزها را روزه بگیر و برخی از روزها را از گرفتن روزه خودداری کن! و برخی از شب‌ها را نماز بخوان و شبهایی دیگر را استراحت کن. زیرا جسم و چشمان و همسرت هر کدام حق و حقوقی بر عهده تو دارند و حق هر یک را به خوبی ادا کن.» و در جایی دیگر همبستری با همسران نوعی احسان و صدقه محسوب شده است. زمانی که زن از برقراری روابط جنسی بهره طبیعی را نگیرد در برقراری مجدد آن بی‌رغبت شده و رفتارهای ناپه‌نجان روانی و جنسی از خود نشان می‌دهد. و کانون خانواده با مشکل اساسی برخورد می‌کند. زن و مرد هر دو در روابط جنسی نیاز به اطمینان و تضمین دارند. اما این نیاز در آن‌ها متفاوت است مردان فکر می‌کنند شایستگی لازم را داشته‌اند که توانسته‌اند رابطه زناشویی برقرار کنند و شادی و نشاط همسرشان آن‌ها را نسبت به این احساس شایستگی مطمئن‌تر می‌کند. ولی زنان نیازمند به مهر و محبت و توجه از سوی همسرشان هستند آن‌ها برای احساس اطمینان، نیاز مستقیم به عشق و ابراز عشق دارند و مردان باید با ابراز محبت از طریق جمله‌های عاطفی این نیاز را برآورده کنند. اینکه مردان همسرشان



را دوست داشته باشند ولی ابراز نکنند در واقع امکان احساس دوست داشتن را از آنان گرفته‌اند و برای همین نیاز روانی است که پیامبر گرامی اسلام سفارش به ابراز کلامی عشق نسبت به همسر کرده و می‌فرماید: «چون مردی به همسرش بگوید: دوستت دارم، این سخن، هرگز از قلب او بیرون نمی‌شود» (کلینی، ۵-۵۶۹) اسلام با در نظر گرفتن تفاوت‌ها در رفتارهای جنسی زن و مرد، یکی از حقوق مسلم مرد بر زن را تمکین و برآوردن نیاز جنسی مرد در سریع‌ترین فرصت می‌داند و پیامبر (ص) با عبارت «ان تعجیبه الی حاجته و ان کانت علی قتب» (حرعاملی، ۱۱۲/۱۴) در پاسخ به کسی که از حق مرد بر زن می‌پرسد، در واقع به نیاز فوری مرد در مسائل جنسی اشاره می‌فرماید.

از سوی دیگر زمان زیادی که زنان برای رسیدن به ارضاء کامل نیاز دارند مورد توجه پیامبر گرامی اسلام (ص) بوده و حضرت با توجه به این نکته روان‌شناسی می‌فرماید که هر لهوی باطل است مگر سه چیز که یکی از آنها ملاعبه با زن هنگام جماع است و این یک حق است برای زنان (همان، ۱۱۹) و در روایت دیگر با مزمت ترک ملاعبه می‌فرماید: سه عمل جفا محسوب می‌شود: ... و سوم، ارتباط جنسی مرد با زن قبل از ملاعبه و مداعبه است. (همان) بنابراین کلیه احکام دین بر اساس طبیعت و سرشت افراد و وظیفه اصلی آنها در ندگی وضع شده است و این نشانگر کمال دین است. اگر مردان به تفاوت روابط جنسی بین زن و مرد آگاهی نداشته باشند همسر خویش را سرد و بدون احساس می‌پندارند و دچار اختلال در روابط جنسی می‌شوند. (معین الاسلام، ۷۸)

نگاه تفریطی به غریزه جنسی در میان مسلمانان صدر اسلام نیز وجود داشت به دلیل نتایج ناگواری که این مسأله به دنبال داشت پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع) با این طرز تفکر مبارزه کردند امام علی (ع) وقتی در شهر بصره به خانه یکی از اصحابش به نام علاء بن زید الحارثی وارد شد پس از گفتگو علاء به امام (ع) عرض کرد: از برادرم عاصم بن زیاد به شما شکایت می‌کنم. فرمود: چه شد او را؟ گفت: عبایی پوشیده و از دنیا کناره گرفته است. امام فرمود: او را بیاورید. وقتی آمد به او فرمود: «ای دشمنک جان خویش شیطان سرگردانت کرده آیا تو به زن و فرزندان رحم نمی‌کنی؟ تو می‌پنداری که خداوند نعمت‌های پاکیزه‌اش را حلال کرده اما دوست ندارد تو از آنها استفاده کنی؟ تو در برابر خدا کوچک‌تر از آنی که این گونه با تو رفتار کند.» (نهج البلاغه، خ ۲۰۹) این نگرش در میان مکاتب اخلاقی یونان باستان

از جمله کلیبان نیز رواج داشته است. کلیبان معتقد بودند تمام ثمرات تمدن از قبیل حکومت، ثروت شخصی، ازدواج، دین، برده داری، تجمل و همه لذات مصنوعی بی ارزش است. اگر رستگاری و نجاتی هست همانا در ترک جامعه و در بازگشت به زندگی ساده و زاهدانه یافت می شود. (پاپکین و استرول، ۲۷) در مسیحیت نیز از قول پولس قدیس در نامه خود به قرنتیان آمده است: «کاش همه می توانستند مانند من مجرد بمانند اما ما همه مانند هم نیستیم پس به آنان که هنوز ازدواج نکرده اند و نیز به بیوه زنان می گویم که بهتر است اگر می توانند مانند من مجرد بمانند.» (عهد جدید، نامه اول قرنتیان ۷: ۸ - ۱۰).

۵- عدم مباشرت با زن حائض

حکمت منع آمیزش با زن حائض در متون اسلامی مورد تأکید واقع شده است. قران کریم در سوره بقره فرموده است: «و از تو درباره حیض می پرسند بگو آن مایه رنج است پس در مدت حیض از زنان کناره گیرید و با آنان نزدیکی نکنید تا پاک شوند و چون پاک شدند آن گونه که خداوند به شما فرموده است با آنان بیامیزید که خداوند آمرزش خواهان و پاکیزگان را دوست دارد.» (بقره/۲۲۲) بررسی علمی مسأله حیض به طور اجمالی بدین صورت است که می دانیم هورمون ها موادی هستند که از غدد مترشح درون ریز به داخل جریان خون ترشح می شوند تا واکنش های مختلف و خاصی را در نواحی دور از محل ترشح خود ایجاد کنند به همین نحو نرون ها و مجموعه اعصاب نیز ساختارهای بسیار ظریف و پیچیده ای را در بر می گیرند که ضمن انتقال تحریکات و پیام های عصبی موادی را نیز به داخل سیستم عروقی ترشح می کنند تا مانند هورمون ها عملکردهای خاصی را موجب شوند لذا دو سیستم فوق ارتباط نزدیکی به رحم داشته و در زمینه های مختلف از جمله سیکل قاعدگی به طریق فیدبک یا پس خوراند هرمنی بر روی بافت عصبی نحوه واکنش های سیستم اعصاب مرکزی را تنظیم می نمایند.

از نظر حکمت نیز در ممانعت مواجهه با حائض از لحاظ بهداشت روانی و اخلاقی و جسمی می توان به این موارد اشاره کرد:

۱- در شرایط طبیعی و زمان غیر پرئود، محیط داخلی مهبل به وسیله ترشحات مخاطی نرم و تا حد زیادی آسیب ناپذیر است و به علت بالا بودن مقدار استروژن و وجود اسید لاکتیک این محیط وضعیت اسیدی داشته و در نتیجه رشد و تکثیر میکروبی را مشکل می کند.

۲- در مرحله پریود بر اثر کاهش استروژن و پرژسترون و به علت ریزش بافت مخاطی رحم و آسیب پذیر شدن آن امکان رشد و تکثیر میکروب در این قسمت فراهم بوده و برای ابتلاء به عفونت، محیط مناسبی می باشد لذا مباشرت در این دوره می تواند زمینه ساز آلودگی و ابتلاء به عفونت شود.

۳- در زمان پریود وضعیت التهابی درون مهبل و کاهش هورمون های جنسی موجب انقباض عضلات این ناحیه شده و حالت شلی این عضلات که سبب سهولت و بی درد بودن عمل مقاربت در وضعیت عادی می شود کاهش می یابد و در نتیجه «نزدیکی» در این مرحله برای زن دردناک و ناخوشایند خواهد بود.

۴- کاهش هورمون های جنسی موجب کاهش ترشحات مهبلی شده PH محیط داخلی آن را که در شرایط عادی حالت اسیدی دارد قلیایی می کند و در نتیجه اگر در این وضعیت مقاربتی صورت گیرد امکان عبور و رشد میکروب از واژن افزایش می یابد.

۵- چون استروژن محرک مهمی برای میل جنسی زن است و در مرحله پریود میزان آن در خون کاهش می یابد لذا تمایل زن نیز از نظر روانی و فیزیولوژی به مقاربت خیلی کم و حتی با تنفر همراه می شود و آن را برای خود امری نامطلوب می داند لذا می بینیم که خداوند نیز مردان را مورد خطاب قرار داده و آن ها را از نزدیکی با زنان منع کرده است که در غیر این صورت به علت، ناهماهنگی و بی میلی زن گاهی ممکن است پی آمدهایی عاطفی زیان باری را برای دو طرف ایجاد کند.

۶- چون در مرحله پریود دستگاه تناسلی زن دچار احتقان عروقی است لذا مقاربت می تواند میزان خونریزی ماهیانه را افزایش دهد.

۷- در موقع قاعدگی محل مقاربت به علت خونریزی کثیف و بدبو می باشد لذا تماس جنسی از نظر روانی نیز برای هر دو ناخوشایند خواهد شد.

۸- علاوه بر این مشکلات فیزیولوژیکی «تقویت کف نفس و صبوری مرد را نسبت به اطفاء شهوات» خود نیز بتوان از دیگر حکمت های این امر دانست.

با این همه مسلماً می توان گفت که مسائل و عوارض ذکر شده را باید بخشی از اسرار این دستور دانست و نه علت غایی و تمامی آن. چون ممکن است در این مورد مصالح یا مفاسد دیگری نیز وجود داشته باشد لذا در این مرحله می بینیم که عبادت های تعطیلی ناپذیر مثل نماز

و روزه نیز برای زنان حائض منع شده است و حتی اگر آنها برای هر نماز بدن خود را با غسل تطهیر کنند نماز آنها باطل خواهد بود. (نوری، ۱۰۴-۱۰۵)

در آیه شریفه، ۲۲۲ سوره بقره خداوند در فرازی از این آیه فرموده است (مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ) این جمله می‌تواند تأکید جمله قبل باشد یعنی فقط در حال پاکی زن آمیزش جنسی داشته باشید نه در غیر از این حالت یعنی پس از پاک شدن نیز آمیزش باید در چهارچوب فرمان پروردگار باشد این فرمان می‌تواند شامل فرمان‌های تکوینی و تشریحی خداوند گردد. زیرا خداوند برای بقاء نوع انسان میل و کششی در میان دو جنس مخالف نسبت به یکدیگر قرار داده است و به همین دلیل آمیزش جنسی لذت خاصی برای برای هر دو طرف دارد ولی مسلم است که یکی از هدف‌های مهم در حقیقت بقای نسل بوده و این کشش و لذت مقدمه‌ای برای آن است. بنابراین باید لذت جنسی در مسیر بقای نسل و هدف‌های اصلی قرار گیرد و به همین جهت «استمناء» و «لواط» و مانند آنها که انحراف از این فرمان تکوینی است ممنوع است چون به هیچ وجه هدف اصلی آمیزش جنسی را تأمین نمی‌کند و حتی در مسیر آن هم قرار نمی‌گیرد. در این مسیر اگر شخص نتوانست مبارزه با نفس نماید یا نتوانست کف نفس نماید و بر اثر فشار غریزه جنسی بر خلاف امر خداوند آلوده به نافرمانی شده است خداوند راه بازگشت و توبه را برای این دسته از افراد باز گذاشته است. (مکارم شیرازی، ۹۶/۲)

نکته تربیتی نهفته در این حکم اسلامی بر منع و حرمت مواقعه با زن حائض (فیض کاشانی، ۲۸۴/۲) به کیفیت «کف نفس» شوهر بر مباشرت جنسی هنگام حیض با همسر خویش و رعایت حال سخت و دشوار همسر بر می‌گردد. همان گونه که شارع مقدس به دلیل وضعیت زن حائض احکام ویژه‌ای برای وی قرار داده است از قبیل منع از صلوٰه و عدم سجده در زمانی که آیه سجده را می‌شنود (دارمی، ۲۳۶/۱) و عدم نیاز به قضای نماز فوت شده در زمان حیض (همان، ۲۳۴) واجب نبودن طواف کعبه چون از شرایط طواف طهارت کامل است. (بیهقی، ۱۶۲/۵) گرفتن روزه در زمان حیض بر او واجب نیست و یا طلاق در وقت حیض نیز نهی شده است. (خمینی، تحریر الوسیله، ۲۹۲/۲) آنچه که روشن است حیض یک نجاست معنوی است نه مادی و از ابن عباس نقل شده است: «لا بأس بفضل شراب المرأة حائضاً أو غیر حائض هی أنظف ثياباً و أطيب ریحاً» (متقی هندی، ۵۷۷/۹) لذا می‌توان گفت: به پشتوانه‌ی این نجاست معنوی مواقعه با زن حائض با اهدافی که در اخلاق جنسی وجود دارد



سازگاری ندارد لذا قول به تحریم نزدیکی قبلاً با کراهت شدید دُبراً با زن حائض می‌تواند خاستگاه درونی یعنی معنوی و تربیتی داشته باشد. از همین جهت بعد از منع موافقه با زن حائض و احتمال استفاده و تمتع جنسی نابجا از وجود زن که تنها برای اطفاء شهوت جنسی است آیه شریفه: «زنان شما مرکز بذر افشانی شما هستند، شما هر زمان که بخواهید می‌توانید با آن‌ها آمیزش نمایید (ولی سعی کنید از این فرصت طبیعی بهره‌ی ببرید و با پرورش فرزندان صالح اثر نیکی) برای خود از پیش بفرستید و از خدا بهره‌ی‌زید و بدانید او را ملاقات خواهید کرد و به مؤمنان بشارت رحمت ده» (بقره/۲۲۳) و در این آیه زنان تشبیه به مزرعه شده‌اند ممکن است این تشبیه برای بعضی در مورد زنان سنگین آید که چرا اسلام درباره نیمی از نوع بشر چنین بیانی کرده است در حالی که نکته باریکی در این تشبیه نهفته است. و در حقیقت قرآن می‌خواهد با این بیان ضرورت وجود زن را در اجتماع انسانی مجسم کند، که زن یک وسیله اطفاء شهوت نیست بلکه وسیله‌ای است برای حفظ حیات نوع بشر.

همان‌طور که انسان برای ادامه زندگی به تغذیه نیاز دارد و بدون کشت و زرع مواد غذایی حیات او تأمین نمی‌شود همچنین برای ادامه نوع خود نیز نیازمند به وجود زن است. این سخن در برابر آن‌هایی که نسبت به جنس زن همچون یک بازیچه و وسیله هوسبازی می‌نگریستند هشدار می‌دهد. «حرث» مصدر است و به معنی بذر افشانی است و گاهی به محل زراعت که «مزرعه» باشد نیز اطلاق می‌شود. «آئی» از اسماء شرط است و غالباً به معنی «متی» که به معنی زمان است استعمال می‌شود در این صورت آن را «آئی زمانیه» می‌گویند و گاهی به معنی «مکان» هم استعمال می‌شود مانند «آئی» در آیه ۳۷ آل عمران «... يَا مَرْيَمُ أَنْتِ لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ...» «زکریا هنگامی که وارد بر مریم می‌شد در کنار او غذایی آماده می‌دید از او پرسید «انی لک هذا» از کجا این غذا برای تو آمد؟ جواب داد «من عند الله» از نزد خدا (یعنی از بهشت) از کلمه «آئی» اگر زمانیه باشد توسعه در زمان آمیزش جنسی با زنان استفاده می‌شود که شامل تمام ساعات شب و روز می‌گردد یعنی آمیزش جنسی در هر ساعتی مجاز است و اگر مکانیه باشد منظور توسعه در مکان و محل چگونگی آمیزش است. (مکارم شیرازی، ۹۶/۲-۹۷) در تفسیر مخزن العرفان آمده است: متبادر از ظاهر آیه که زن را به منزله حرث قرار داده است دلالت دارد بر اقتصار به همان موضع نسل‌نه غیر آن و عمومیت از آن استفاده نمی‌گردد. و عده‌ای از اخبار در کافی و تهذیب و غیره تأیید می‌نمایند همان‌طور آیه را

در تفسیر قی از صادق آل محمد (ص) چنین روایت می‌کنند «أنتی شئتم» یعنی هر زمانی که بخواهید در فرج. زیرا که زرع موضع بذر است و تشبیه زن به بذر کنایه به موضع نطفه است و از مجموع اخبار می‌توان استفاده نمود که قوله تعالی «أنتی شئتم» یعنی راجع به همان موضع مخصوص از هر راهی که بخواهی و هر وقت که بخواهی مختاری که این توسعه در مقام استمتاع است. و چنان که بعضی از علمای تفسیر گفته‌اند اینکه بسیاری از علمای امامیه حکم به جواز داده‌اند با کراهت به ادله دیگری است نه به این ایه زیرا که ظاهراً آیه انصراف از این معنا دارد و دلالت بر این طور توسعه ندارد. (امین اصفهانی، ۳۱۰/۲-۳۱۲) در مفاتیح الشرایع آمده است: «الاشهر عند اصحابنا ذلک علی کراهة شدیدة... و القمیون و بن حمزه علی التحریم» (فیض کاشانی، ۲۸۵/۲) و نیز این عمل موجب تنفر طبع و بر خلاف امور فطری است. (سابق، ۱۹۲/۲).

۶- توجه به انضباط جنسی در پرتو احکام فقهی

یاد خدا و پناه بردن از شر شیطان به خدا (= استعاذه) (محقق حلی، ۲۶۷/۲؛ حلی، ۲/۲؛ شهید ثانی، مسالک الافهام، ۲۴/۷؛ نجفی، ۴۵/۲۹؛ طباطبائی یزدی، ۸۰۰/۲). در صحیح بخاری از ابن عباس وارد شده است که رسول اکرم (ص) فرمود: «لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ: اللَّهُمَّ جَنبِي الشَّيْطَانَ وَ جَنبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتُنَا فَا نْ كَانْ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ لَمْ يَضْرَهُ الشَّيْطَانَ» (ابن حجر عسقلانی، ۵۱۶۵) با وضو بودن زن و شوهر به ویژه در شب زفاف و هنگام حمل (محقق حلی، ۲۶۷/۲؛ حلی، ۲/۲؛ شهید ثانی، مسالک الافهام، ۲۴/۷؛ نجفی، ۴۵/۲۹) آمیزش در وقت‌های خاص (طباطبائی یزدی، ۸۰۱/۲؛ حکیم، ۱۱/۱۴؛ خمینی، تحریر الوسیله، ۲۷۸/۲) هنگام ماه گرفتگی و خورشید گرفتگی، فاصله بین طلوع فجر و طلوع خورشید، روزی که در آن زلزله واقع شود و بادهای سیاه و زرد و قرمز بوزد، فاصله غروب خورشید تا ناپدید شدن شفق، اولین شب هر ماه به جزء ماه رمضان، شب نیهه ماه، شب چهارشنبه، شب عید فطر و قربان، بین اذان و اقامه، در شبی که قصد مسافرت در آن روز را دارد. (محقق حلی، ۲۶۸/۲؛ حلی، ۲/۲؛ خوانساری، ۳۵۵/۶؛ بحرانی، ۳۱/۲۳) مکان‌هایی که آمیزش در آن‌ها مکروه است. (کار ناپسند) زیر آسمان، بیرون از اطاق، پشت بام، زیر آفتاب مگر پوشش داشته باشد، زیر درختی که میوه دارد، در کشتی، در مسیر رفت و آمد مردم. (خمینی، تحریر الوسیله، ۲۷۸/۲) حالت‌هایی که آمیزش در آن‌ها مکروه است. رو به قبله و پشت به قبله بودن، با حالت سیری

شکم، در حالت برهنه بودن، بعد از احتلام و قبل از وضو یا غسل، در حالت ایستاده، در حالتی که کسی او را می‌بیند ولو کودک غیر ممیز باشد، در حالت خضاب. (طباطبائی یزدی، ۸۰۰/۲-۸۰۱).

۷- توجه به پوشش در وصول به تربیت جنسی

در ارتقاء سطح تربیتی نظام خانواده اسلامی مسأله حجاب به عنوان یک اصل پذیرفته شده است. در سوره نور به زنان با ایمان دستور حفظ دامان و زینت داده شده است و برای مواردی اجازه آشکار کردن بعضی از قسمتهای بدن را برای افراد خاص داده است. (نور/۳۱) در حدیثی از پیامبر (ص) وارد شده است که فرموده است: «إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ أَهْلَهُ فَلْيَسْتَبِرْ وَلَا يَنْجَرِدَانِ تَجْرُدًا الْعَيْرِينَ» (بیهقی، ۱۹۳/۷؛ شوکانی، ۳۴۵/۶؛ متقی هندی، ۳۴۳/۶) «چون پیش کسان خود می‌روید خود را بپوشانید و همچون شتران برهنه مباشید» در محیط خانواده هر چند فرزندان به عنوان محرم هستند ولی عریان شدن پدر و مادر نگاه فرزندان را به طرف شهوت و تلذذ سوق می‌دهد. اینکه در آیه بر حجاب و یا پوشش برخی از اعضاء بدن تأکید شده است خود دلیل بر آن است که این اعضاء دارای احکام خاص و پیام جنسی هستند. در تفسیر نمونه آمده است: «هر چند که اطفال از حکم رعایت نمودن حجاب مذکور در برابر آنان استثناء شده‌اند، ولی منظور اطفالی هستند که به سنّی رسیده‌اند که این تمایل و توانایی در آنها پیدا شده باید بانوان مسلمان حجاب را در برابر آنان رعایت نمایند.» (مکارم شیرازی، ۱۴-۴۵۳) چون فرزندان نیز از مصداق‌های واژه‌ی «اطفال» نیز می‌توانند باشند برداشت از حدیث فوق‌الذکر آن است که حتی زوجین شایسته نیست کاملاً عریان شوند تا چه رسد به اینکه بخواهند در معرض نگاه کودکان و فرزندان باشند و در این خصوص احادیثی نیز از پیامبر (ص) وارد شده است. (حر عاملی، ۳۶/۲) بنابراین فرزندان ممیز و بالغ که جزء محارم به شمار می‌روند در محیط خانواده نباید در معرض تماشای صحنه‌هایی از عدم پوشش والدین قرار گیرند. چون اگر با لذت و ربه همراه گردد خواسته یا ناخواسته موجب تحریک شهوت جنسی آنان خواهد شد. قرآن کریم از رهگذر پوشش و حجاب برای نهادینه کردن تربیت جنسی در خانواده می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید قطعاً باید غلام و کنیزهای شما و کسانی از شما که به [سن] بلوغ نرسیده‌اند سه بار در شبانه روز از شما کسب اجازه کنند پیش از نماز بامداد و نیمروز که جامه‌های خود را بیرون می‌آورید و پس از نماز شامگاهان [این] سه هنگام

برهنگی شماست نه بر شما و نه بر آنان گناهی نیست که غیر از این [سه هنگام] گرد یکدیگر بچرخید [و با هم معاشرت نمایید] خداوند آیات [خود] را این گونه برای شما بیان می‌کند و خدا دانای سنجیده‌کار است» (نور/۵۸) «و چون کودکان شما به [سن] بلوغ رسیدند باید از شما کسب اجازه کنند همان گونه که آنان که پیش از ایشان بودند کسب اجازه کردند خدا آیات خود را این گونه برای شما بیان می‌دارد و خدا دانای سنجیده‌کار است.» (نور/۵۹).

از آداب اخلاقی و تربیتی اسلام این است که افراد نباید سرزده به خانه و محل زندگی و استراحت دیگران وارد شوند. و این حکم شامل فرزندان خانواده نیز می‌شود، آن‌ها نیز نباید سرزده وارد محل استراحت پدرشان شوند لیکن فرزندان ممیز تنها در قبل از نماز صبح و نیمروز و بعد از نماز عشاء بدون اجازه حق ورود به استراحتگاه آن‌ها را ندارند و در غیر این مواقع که جهت رفع مشکلات آنان نزدشان رفت و آمد دارند بلامانع است اما فرزندان بالغ مثل دیگر آحاد مردم، هیچ وقت بدون اجازه حق ورود به استراحتگاه والدین را ندارند چرا که ممکن است آن‌ها در حال غیر عادی باشند و آماده دیدار آن‌ها نباشند... که به نظر می‌رسد منظور از این امر، همان ارشاد به آداب و اصول اخلاقی است تا عفت عمومی و خانوادگی آسیب نبیند و موالی و والدین، اذیت نشوند و بردگان و اطفال با صحنه‌های خلاف اخلاق، روبه رو نگردند. (نجفی، ۲۲/۲۶؛ مقدس اردبیلی، ۶۹۴؛ طباطبایی یزدی، ۱۵۴/۷؛ امین اصفهانی، ۲۲۴/۲؛ قرطبی، ۳۰۲/۱۲؛ فخر رازی، ۲۹/۲۴)

علت اینکه حکم استیذان در سه وقت مذکور در آیه لازم شمرده شده است ناظر به مسأله پوشش والدین است چون غالباً در این اوقات برای استراحت انسان لباس سبک می‌پوشد لذا برای حفظ عفت عمومی و حرمت بیشتر محیط خانواده این دستور صادر شده است تا مبادا با دیدن منظره‌های نامناسب هم حرمت خانواده آسیب ببیند و هم در روح بینندگان اثر نامطلوب بگذارد. (قربانی لاهیجی، ۹ و ۱۰/۲۴۴) فاضل مقداد در فلسفه اذن گرفتن به دخالت پوشش و عدم آن معتقد است و لذا می‌گوید: «إِنَّمَا اخْتَصَّتْ هَذِهِ الْأَوْقَاتُ الثَّلَاثَةَ لِأَنَّهَا مَطْنَةٌ كَشَفِ الْعَوْرَةِ أَمَّا قَبْلَ الْفَجْرِ فَإِنَّهُ وَقْتُ الْقِيَامِ مِنَ الْمَضْجَعِ، وَ تَبْدِيلِ لِبَسِ اللَّيْلِ بِلِبَسِ النَّهَارِ، وَ أَمَّا وَقْتُ الظُّهْرِ فَإِنَّهُ وَقْتُ الْقَبُولَةِ وَ مَطْنَةٌ ظُهُورِ الْعَوْرَةِ وَ أَمَّا وَقْتُ الْعِشَاءِ فَإِنَّهُ وَقْتُ تَبْدِيلِ لِبَسِ النَّهَارِ بِلِبَسِ اللَّيْلِ.» (سیوری، ۲۲۴/۲-۲۲۵) صاحب تفسیر جامع آیات الاحکام معتقد است فراز «لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ» در آیه ناظر به پوشش والدین است. (قربانی لاهیجی، ۹ و ۱۰/۲۴۵)

یکی از فقیهان معاصر در تفسیر این آیه معتقد است: خداوند برای سالم سازی جامعه و ایجاد مدینه فاضله و همین طور برای سلامتی خانواده یک حکم تربیتی و اخلاقی را در این آیه شریفه ذکر فرموده است. این دستور قرآن کریم واقعاً از مسائل عالی تربیتی است که در سالم سازی جامعه دخالت تمام دارد و به حق باید گفت که خانواده محل رشد تمام صفات فاضله یعنی محل تحقق اخلاق فاضله است همین طور که می‌تواند منشاء فسادهای اخلاقی هم باشد به این دلیل به مؤمنین دستور می‌دهد که افراد نابالغ را تحت کنترل داشته باشند تا گرفتار ناهنجارهای اخلاقی نشوند. (بجنوردی، ۴۲) کیفیت پوشش در خانواده می‌تواند نقش تعیین کننده از جمله هویت جنسی داشته باشد یعنی اگر پدر و مادر در استفاده از لباس به صورت مبدل استفاده نمایند، تأثیر در ایجاد اختلال جنسی فرزندان دارد لذا دختری که باید در آینده نقش زنانه و مادری داشته باشد و یا پسری که باید نقش مردانه و پدری را بازی کند عامل مبدل پوشی در این نقش‌ها اختلال ایجاد می‌کند و این اختلال در رفتار و خلیات فرزندان اثر می‌گذارد. چون اولین الگوی فرزندان در خانواده پدر و مادر هستند، همان گونه که در دیگر موارد الگودهی دارند، در پوشش نیز مؤثرند. مسأله تشبیه به رجال و نساء در روایات وارد شده است که شدیداً مورد نهی و مذمت قرار گرفته است. (حر عاملی، ۲۱/۱۲) و این شباهت ابتداءً به کمک زمینه‌های تربیتی به ویژه در خانواده، در وجود افراد نهادینه می‌شود و سپس در ظاهر به صورت‌های مختلف بروز می‌کند از جمله نحوه پوشش و شکل و قیافه می‌تواند بیانگر این زمینه‌ها باشد و می‌توان گفت: مسأله تغییر جنسیت که امروز مطرح است عواملی چون موارد مذکور را دارد. روانشناسان معتقدند لباسی که والدین به تن فرزندان می‌کنند، در شکل‌گیری نقش جنسی کودک مؤثر است.^۱ در مورد نقش جنسی، دیدگاه‌های مختلف وجود دارد، حداقل

۱- نقش جنسی، مجموعه‌ای از رفتارها گرایش‌های فرد است که با جنسیت [sexuality] [نقل از تقویت نظام خانواده، ج ۱، ص ۴۸۳] او هم آهنگ باشد. برخی از متخصصان، هم چون [spencex hemerich(۱۹۱۸)] (همان) اسپنس و هل مریخ رفتارهایی را که از نظر پسر یا دختر بودن از کودکان سر می‌زند، به عنوان «نقش جنسی» تعریف کرده اند. این رفتارها یا گرایش‌ها به گونه ای است که در نظر دیگران میزان تطابق ارتباط شخص به ذکور یا اناث بودن را نشان می‌دهد. چنین امری عموماً تجلی کلی هویت جنسی [gender (sex) identity] (همان) فرد خواهد بود. (روانشناسی رشد با نگرش به منابع اسلامی ۱۰/۲) به عبارت دیگر، نقش جنسی به رفتارهای ویژه پسر و دختر بر می‌گردد و مواردی نظیر عادات و رسوم الگوی لباس انتخاب اسباب بازی را در بر دارد. برتری نقش جنسی نیز بدین معنا است که یکی از دو جنس مربوط به خود را پسندیده تر بیابد. «نقش جنسی» نوعی انتظار فرهنگی است که چگونگی ارتباط مردان و زنان را با یکدیگر تعیین نموده و هم چنین فعالیت افراد را بر اساس ارزش‌ها و علاقه آن‌ها مشخص می‌کند. نقش جنسی با هویت جنسی ارتباط دارد. عامل عمده در کسب نقش مناسب جنسی یادگیری‌های فرد است. گاهی نقش جنسی با هویت جنسی تضاد دارد. ممکن است شخصی با یک فرد هم جنس همانندسازی کند؛ اما با وجود، لباس، آرایش مو، یا سایر ویژگی‌ها غیر هم جنس را برگزیند. نقش جنسی را جان مانی چنین تعریف می‌کند: به هر آن چه فرد برای شناساندن خود به عنوان یک پسر یا مرد یا یک دختر یا زن انجام می‌دهد و انتظارات اجتماعی را

سه دیدگاه متمایز جنسی و تفاوت دختران از پسران برجستگی بیش تری دارد: ۱- دیدگاه سنتی^۲ ۲- دیدگاه مدرن و غرب گرایی^۳ ۳- دیدگاه میانه روی و اعتدال^۴ از دیدگاه اسلام یادگیری نقش جنسی تقریباً به صورت ناآگاهانه و غیر مستقیم در جریان ارتباط نزدیک فرزندان با والدین رخ می دهد. کودکان می بینند که هر یک از والدین چه رفتاری دارند، چه می گویند، چه می پوشند و چه حالاتی از خود بروز می دهند و در واکنش به دختران و پسران چه می کنند. به این ترتیب کودکان در جریان روزمره خود یاد می گیرند یک مادر، یک پدر، یک مرد و یک زن چیست و چه خصوصیتی دارد و کدام ویژگی های او مورد قبول و کدام ها غیر قابل قبول است. (همان، ۴۹۱).

۸- آگاهی والدین به تأثیر محرکات جنسی بر رفتار کودکان

بعضی از روان شناسان اثبات کرده اند منشاء بسیاری از بیماری های روانی و عصبی، اموری است که در کودکی به سراغ کودک آمده و منشاء آن ها مشاهده اعمال و رفتار جنسی پدران و مادران بوده است. علم النفس اسلامی بسیار زودتر از آن ها راه حل های مثبت و عوامل پیش گیری متعددی را برای دور کردن کودک از تحریکات جنسی و پیش آمد بیماری های روانی و جسمی در آینده پیش بینی کرده است. (فتحی، ۴۳۱) یکی از مهم ترین راهبردهای شکل گیری

برآورده می سازد، نقش جنسی گفته می شود. نقش جنسی، به تدریج از طریق تجاربی که شخص در تعامل با محیط به دست می آورد و با این وجود، از طریق دستورها و تلقین های آشکار، شکل می گیرد (فصلنامه کتاب زنان، شماره ۱۱۸/۲۷).

۲- این دیدگاه از گذشته های دور و به طور سنتی خصوصیات مردان را متفاوت از ویژگی های زنانه به حساب می آورده اند. همگان از مرد انتظار داشته اند که موجودی نیرومند قدرت مدار، نترس، خشن، معتمد به نفس، ستبر، قوی دل، منطقی و غیر احساسی باشد در کارهای منزل دخالت نکند. او نباید هرگز اظهار عجز کند و بخصوص در رفتار با زنان و کودکان جدی و با وقار باشد. در مفاهیم سنتی در مورد خصوصیات زنانه نیز متفاوت از خصوصیات است که از مردان انتظار می رود این طرز تفکر هنوز هم به شدت در میان اکثر مردم وجود دارد که زن موجودی است احساسی دل بسته زینتهای ظاهری، درونگرا و تودار، مراقبت کننده، با عاطفه، زاری کننده، غیر دوراندیش، تابع زور و دارای روحیه ای که بر سر مسائل کوچک مشکل آفرینی های بزرگ می کند. (لطف آبادی، ۳۱)

۳- آرمان این گروه ایجاد جامعه دو جنسیتی است. اعضای جامعه دو جنسیتی ممکن است از نظر جسمی مذکر و مؤنث باشند، اما ویژگی های مردانه و زنانه را با اختلاف اغراق آمیز روان شناختی نشان نمی دهند. محور تعیین ویژگی های زنانه برای اینان تساوی زن و مرد از جمیع جهات و برداشتن فاصله زنان و مردان است. (بستان، ۴۱)

۴- این دیدگاه در پی شکوفایی و تحقق تمامیت طبیعت و رشد مردان و زنان است، یکی را بر دیگری برتر نمی داند به مردان می آموزد که از خشونت علیه زنان بپرهیزند، حرمت انسانی آنان را حفاظت کنند و آرام باشند، به زنان هم آموزش می دهد که با اولویت دادن به زندگی خانوادگی و از سر انصاف از حقوق خود دفاع کنند. هم مردان و هم زنان نیازمند آند که نقش و هویت جنسی خود را با عواطف گرم و رفتار مهرآمیز آراسته سازند. در این دیدگاه نقش های جنسی علاوه بر تناسب آن ها با طبیعت مرد و زن به علت برخورداری از حکمت هایی که در این نقش ها وجود دارد، از مفهوم ارزش مند بودن رفتار نیز برخوردار است. از عمومی ترین حکمت هایی که تعیین کننده نقش های جنسی در این دیدگاه است، می توان ظرفیت های وجودی هر کدام از دو جنس، حفظ کرامت، حفظ کانون خانواده و حفظ جامعه بزرگ را نام برد. (مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۴۸۷/۱)



شخصیت تربیتی و اخلاقی فرزندان، آگاهی و عدم آگاهی بر رفتارهای جنسی در خانواده است. هر کودکی تا سن ۳-۲ سالگی، تقریباً می‌تواند بگوید «من یک پسر» یا «من یک دختر» به عقیده رابرت استوار، هویت جنسی به طور ضمنی به جنبه‌های روانی مردانگی و زنانگی اشاره دارد و مفهوم جنسی، جنبه اجتماعی و جنسیت، بعد زیست‌شناختی هویت جنسی را نشان می‌دهد. غالباً بین این دو مفهوم هماهنگی وجود دارد یعنی مردها مردانه و زن‌ها زنانه رفتار می‌کنند، اما گاهی ممکن است بین جنس و جنسیت به صورت متضاد یا متعارض نیز رشد کنند. (نقل از کتاب زنان/بهار ۸۴/ شماره ۱۱۷/۲۷، مقاله رفتارشناسی جنسی در اندیشه دینی، محمد باقر کجیاف).

بنابراین والدین برای مراقبت از کودکان و نوجوانان و به جهت پیشگیری از لغزش‌ها و صیانت آنان از لغزش‌ها و عوارض ناشی از آن لازم است به تقویت مبانی مذهبی و اخلاقی بپردازند. و با ایجاد شرایط مناسب در خواب و استراحت، تفکیک بستر فرزندان، «مراعات لازم در نحوه پوشش»، به آموزش مقدمات لازم برای ورود به دنیای بلوغ و نوجوانی، آشنایی با تغییرات جسمانی و روانی دوره بلوغ، توجه دادن به خطرهای و عوارض آسیب زا، گام بردارند. والدین لازم است مراقب روابط خود با همسر خویش بوده و چه بسا شوخی‌ها، کنایات، اشاراتی که والدین در حضور فرزندان با یکدیگر دارند، در شکل‌گیری رفتارهای نامناسب در آن‌ها مؤثر باشد. کودکان و نوجوانان در زمینه روابط جنسی و مقدمات آن، کنجکاوی زیادی از خود نشان می‌دهند. آن‌ها در نحوه روابط والدین، کیفیت پوشش آن‌ها و... دقت کرده و می‌خواهند از آن آگاه شوند. دختران و پسران در دوره کودکی و حدود ۶-۷ سالگی و نوجوانان در حدود ۱۳-۱۴ سالگی از نقش خود به عنوان پدر و مادر اطلاع دارند؛ اگر چه از چگونگی نقش خود آگاهی ندارند و در برخی موارد نوعی تقلید و همانندسازی از زندگی یک زن و شوهر را نشان می‌دهند که مبین اهمیت آموزش و تربیت جنسی است. لازم است پدران و مادران، فرزندان را در مورد مسائل جنسی به صورت تدریجی از حسن و قبح، منع و جوازها آگاه نمایند. (همان، ۱۲۰).

در آیه ۳۱ سوره نور فراز «أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ» لفظ طفل به معنی جنس کودکان است و با الف و لام که با آن آمده است معنی استغراق دارد و لذا لفظ «الَّذِينَ» برای آن وصف آورده شده است. (طباطبایی، المیزان، ۱۱۲/۱۵) و لفظ «لَمْ يَظْهَرُوا» گاهی به

معنی «لم یطلعوا - آگاهی ندارند» تفسیر می‌شود و گاهی به معنی «لم یقدروا - توانایی بر اعمال غریزه جنسی ندارند» در هر دو صورت منظور از آن این است که آن اطفال چون به مرحله تمیز و اعمال غریزه جنسی نرسیده‌اند از این رو حجاب گرفتن از آن‌ها لازم نیست اما اگر به این مرحله رسیده باشند و این تمایل در آن‌ها بیدار شده هم از عورات زنان سر در می‌آورند و هم توانایی بر اعمال غریزه جنسی دارند لازم است زنان از آن‌ها حجاب بگیرند (مکارم شیرازی، ۴۵۳/۱۴؛ طباطبایی یزدی، ۱۳۸/۷؛ قرطبی، ۲۳۶/۱۲؛ صابونی، ۱۶۶/۲) و نباید زمینه را برای نگاه چنین فرزندان آماده نمایند. «چون اگر نظر بر حرام افتد و به همراه قصد هم باشد شخص مرتکب گناه کبیره شده است و اگر نظر بر امر مباح هم باشد دل شخص به آن مشغول می‌شود و به وسواس و تشویش خاطر گرفتار می‌شود.» (غزالی، ۵۸) و از همین جهت پیامبر اسلام (ص) فرموده است: «نظر کردن به نیکوییهای زنان تیری است از تیره‌های ابلیس.» (حر عاملی، ۸۹/۲۰)

به نظر می‌رسد بهترین روش پس از شناخت محرکات جنسی بر رفتار کودکان روش پیشگیرانه از وقوع جرم‌های جنسی در حوزه خانواده است که غزالی نیز در همان کتاب به خوبی به آن اشاره کرده است که با الهام از آیه ۳۰ سوره نور می‌گوید: برای تربیت کودکان با ابزار سه گانه «تأدیب» و «تنبيه» و «تهدید» باید مشی نمود. در وجه تأدیب گفته است که مؤمنان طبق فرمان خداوند به جایی که نمی‌باید نگرست ننگردند و الا بنده‌ای باشد بی‌ادب و در وجه تنبيه می‌گوید: «ذَلِكَ أَرْكَى لَهُمْ» نگاه داشتن چشم موجب تطهیر دل و تزکیه است و در وجه تهدید به ذیل آیه که خداوند فرموده است: «إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» استناد کرده است. (نور/۳۰) زیرا خداوند به نگاه آلوده و قلوب آگاهی دارد. «يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ» (غافر/۱۹) در تفسیر همان آیه حکمت تقدیم «غَضَ بَصَرٍ» بر حفظ فروج پیشگیری از گناه بزرگ‌تر عنوان شده است. (صابونی، ۱۴۸/۲) و در مجموع برای طهارت مؤمن از رذائل است. (همان، ۱۴۹) علامه طباطبائی در تفسیر آیه: «حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخْوَاتُكُمْ...» (نساء/۲۳) می‌فرماید: «اینکه خداوند متعال خطایش را در تحریم مادران و دختران، متوجه مردان کرد و نگفت بر زنان، فرزندانشان حرام هستند یا نفرمود بین زن و فرزندش ازدواج حرام است، بدین علت است که درخواست و نیاز به طور طبیعی تنها از جانب مردان است.» (طباطبائی، المیزان، ۳۶۳/۴) استاد شهید مطهری می‌نویسد: این امر

اختصاص به بشر ندارد حیوانات نیز همین طورند. همواره این مأموریت به جنس نر داده شده است که خود را دلباخته و نیازمند به جنس ماده نشان بدهد.» (مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، صص ۴۷-۴۸).

نگاهی کوتاه به تربیت جنسی در خانواده در برخی از روایات و احکام فقهی

در روایات اسلامی احکام فقهی ویژه‌ای پیرامون مسأله مواظبت و مراقبت کودکان و فرزندان در مورد تربیت جنسی وارد شده است. هدف اصلی این احکام برای پیشگیری از انحرافات اخلاقی است که ریشه در عدم رعایت اخلاق جنسی و مسائل مرتبط با آن دارد. آموزه‌های دینی حکایت از هدایت فرزندان و مطابق طبیعت آنان دارد و اگر عواملی موجب اختلال در روند طبیعی آنان شود که در بسیاری از موارد مسأله بلوغ زودرس و یا انحرافات زیادی را پدید آورده است.

از جمله روایات آن است که پیامبر (ص) فرموده است: «در سنّ ده سالگی دو پسر بچّه و دو دختر بچّه و پسر و دختر باید از هم جدا باشند و در یک بستر ن خوابند.» (حرعاملی، ۱۸۲/۱۵) در حدیث دیگر فرموده است: «وقتی فرزندان شما به هفت سالگی رسیدند بستر خوابشان را جدا کنید.» (مجلسی، ۱۱۴/۲۳) امام صادق (ع) می‌فرماید: «وقتی پسر به ده سالگی رسید، نباید با زن در یک بستر بخوابد.» (حرعاملی، ۱۸۳/۱۵) رسول اکرم (ص) در مورد بوسیدن کودکان می‌فرمود: «دختر شش ساله را پسر بچّه نبوسد، و زن‌ها از بوسیدن پسر بچّه‌ای که سن او از هفت سال تجاوز کرده، امتناع نمایند» (همان، ۱۷۰/۱۴) در همین رابطه امام صادق (ع) فرموده است: «وقتی دختر بچّه به شش سالگی رسید جایز نیست که او را ببوسی.» (همان) امام علی (ع) در توصیه‌ای به مادران می‌فرماید: «دست زدن مادر به آلت دختر شش ساله‌اش نوعی زنا است.» (همان) امام صادق (ع) برای مصونیت کودک از گرایش‌های غیر اخلاقی در حوزه مسائل جنسی می‌فرماید: «در اطاقی که کودک حضور دارد مرد با زن و کنیز خود آمیزش نکند زیرا چنین عملی باعث در معرض زنا قرار گرفتن کودک است.» (همان، ۹۴/۱۴) و نیز فرموده است: قسم به خدایی که جانم در دست (قدرت) اوست اگر مردی با همسر خود همبستر شود در حالی که کودک بیداری آن دو را ببیند و سخنان و صدای نفس آنان را بشنود هرگز آن طفل رستگار نخواهد شد؛ اگر پسر باشد منحرف خواهد شد، و اگر دختر باشد به

انحراف کشیده خواهد شد.» (همان، ۱۳۳/۲۰) در مفاتیح الشریع آمده است: «و یکره جماع الحرة و فی البیت صبی مستیقط» (فیض کاشانی، ۲۸۷/۲). لذا پیامبر اسلام (ص) فرموده است: «ایاکم و ان یجامع الرجل امرئته و الصبی فی المهد ینظر الیهما.» (مجلسی، ۲۹۵/۱۰۳) «مبادا در حالی که کودکی در گهواره اش به شما می‌نگرد آمیزش کنید.» از این حدیث استنباط می‌گردد وقتی عمل جنسی در منظر کودک داخل گهواره نهی شده است به طریق اولویت در منظر فرزندی که در سنین بعدی و بالاتر قرار دارد به ویژه سن بلوغ نهی شدیدتری متوجه آن خواهد بود و این نهی برای حفظ سلامتی روانی فرزندان بوده و اگر رعایت نگردد موجب اختلال جنسی است که نتیجه‌اش انحراف جنسی وی است. بنابراین مطابق آیات و احادیث یکی از عوامل مهم انحراف اخلاقی کودکان در محیط خانواده رفتار خود والدین می‌باشند.

نتیجه‌گیری

نهاد مقدس خانواده دارای کارکردهای متعدد است. این کانون محصول پیوند ارادی و آزادانه دو جنس مخالف بوده که موظف به حُسن معاشرت، صداقت، وفاداری و اخلاق حسنه می‌باشند. محبت و مودت در خانواده زائیده اصول اخلاقی است که در قرآن کریم بدان تصریح شده است. در این نهاد اخلاق مهم‌ترین نقش را دارد. لذا حقوق به تنهایی برای تداوم زندگی زوجین ناتوان است. تشکیل خانواده در اسلام که همان میثاق غلیظ (نساء/۲۱) است برای تقرب به ذات حق و پاسخ به ندای فطرت انجام می‌گیرد. در این بین انسان‌ها نوعاً برای تداوم نسل بشری و پاسخ منطقی به غریزه جنسی و رسیدن به آرامش درونی به دنبال زوجی می‌گردند که تا پایان عمر بتوانند پیرامون موضوعات فوق نقش آفرینی نمایند. غریزه جنسی یکی از قوی‌ترین غرایزی است که انسان در طول زندگی خود با آن دست و پنجه نرم می‌کند. تشکیل خانواده و تحکیم ازدواج به عنوان یک «پیمان مقدس» تنها راه مقبول و مشروع جهت برقراری روابط جنسی و پاسخ به نیازهای زیستی وابسته به غریزه جنسی است. نگاه تفریطی به مسئله غریزه جنسی سر از رهبانیت، تجرد و عزوبت درآورده و انسان را از پاسخ‌گویی به فطرت محروم می‌گرداند. نگاه افراطی به این مسئله نیز غوطه ور شدن در فواحش و کمونیسیم جنسی به هدف تأمین منافع مادی و ناسازگار با فطرت بوده که در نهایت موجب انتشار نسل ناپاک، بدون ریشه و نامشروع و توسعه زندگی حیوانی است.

- لذا برای کنترل و تربیت امور جنسی و یا هدایت گزینه جنسی که در اسلام با ابزار ازدواج دنبال می‌شود، نیازمند قواعد و اصول تربیتی و اخلاقی می‌باشیم. در این مقاله به پشتوانه آموزه‌های وحیانی پیرامون تربیت جنسی در حوزه خانواده به اصول و نتایج زیر دست یافتیم:
۱. بنابر تعالیم آسمانی اسلام پاسخ به گزینه جنسی از رهگذر تشکیل خانواده با الگوی‌های مناسب آن امکان پذیر است.
 ۲. حق تمتع جنسی زوجین نسبت به یکدیگر باید از مسیر صحیح ازدواج دریافت گردد نه از طریق هرج و مرج و بی‌بندباری‌های جنسی. بنابراین تنها راه صحیح ارضاء میل جنسی ازدواج با جنس مخالف است.
 ۳. پس از شکل‌گیری ازدواج، چون در اسلام گزینه جنسی برای سعادت شخصیه و نوعیه است، زوجین نباید در حلیت بهره‌مندی از این گزینه از حدود اعتدال تخطی و تجاوز نمایند در غیر این صورت موجب خستگی و خشونت جنسی می‌گردد.
 ۴. از نظر اخلاقی در فقه اسلامی تمتعات جنسی برای زن و شوهر هر دو است نه یک نفر، و چون آن دو تن در یک روح به سر می‌برند باید هر کدام سعی نمایند سخاوتمندانه خود را در اختیار دیگری قرار دهد. پس ارضای نیازهای روانی با حرص در امور جنسی از یک طرف و یا طرفین غیر اخلاقی به شمار می‌رود.
 ۵. از نظر اخلاقی در فقه اسلامی ترک مواقعه یا نزدیکی با زن صحیح نیست پس اگر مرد به قصد ادا نکردن حق زن به سفر برود، سفر او معصیت و حرام است. پس نگاه تفریطی به مسأله جنسی در خانواده حرام است.
 ۶. ضرورت کفّ نفس شوهر در مباشرت جنسی در هنگام حیض همسر، از احکام ویژه‌ای است که در عداد انضباط جنسی زوجین به شمار می‌رود.
 ۷. چون اعضای پوشیده بدن هر یک دارای پیام‌های خاص جنسی‌اند و از طرفی فرزندان با نگاه به آن مواضع به طرف شهوت و تلذذ سوق پیدا می‌کنند. پس بر والدین است که پوشش را رعایت نمایند تا در شکل‌گیری شخصیت اخلاقی فرزندان کوتاهی نکرده باشند. بنابراین در صورت کوتاهی، اگر نظر فرزندان به همراه قصد، بر حرام افتاده و مرتکب گناه کبیره شده باشد، قطعاً در اخلاقیات وی مؤثر است. و از همین باب است مسأله عدم انضباط در اخلاق جنسی والدین که در صورت عدم رعایت احکام ویژه مربوط به مسائل جنسی در خانواده،

مسائلی از قبیل بلوغ زودرس و انحرافات اخلاقی، اخلال در رشد طبیعی کودکان، پدید می آید.
 ۸. کلیه احکام شرعی مربوط به مسائل خانواده در اسلام به ویژه امور جنسی با رویکرد تربیتی و اخلاقی همراه است.
 ۹. آگاهی والدین از موضوعات، آثار و تبعات امور زناشویی نقش اساسی در تربیت جنسی اعضای خانواده دارد.

منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

- ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، *فتح الباری بشرح صحیح البخاری*، بیروت، دارالمعرفه، بی تا.
 امامی، حسن، *حقوق مدنی*، تهران، کتاب فروشی اسلامیة، ۱۳۷۱.
 امین اصفهانی، بانو، *مخزن العرفان*، اصفهان، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، چاپ چهارم.
 بحرانی، یوسف، *الحدائق الناضرة*، با تحقیق محمدتقی ایروانی، قم، انتشارات جامعه مدرسین، بی تا.
 بستان، حسین، *اسلام و جامعه شناسی خانواده*، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۳.
 البیهقی، احمد بن علی، *السنن الکبری*، بیروت، دارالفکر، ۱۰ جلدی.
 پاپکین، ریچارد و آروم، استرول، *کلیات فلسفه*، ترجمه جلال الدین مجتبیوی، تهران، انتشارات حکمت، ۱۳۸۱.
 ثابت، حافظ، *تربیت جنسی در اسلام*، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۵.
 جعفری، محمد تقی، *اخلاق و مذهب*، تهران، انتشارات مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، ۱۳۸۳.
 حرّ عاملی، محمد بن حسن، *وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه*، تحقیق ربانی شیرازی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی تا.
 حکیم، محسن، *مستمک العروة الوثقی*، بیروت، دارالاحیاء التراث، بی تا.
 حلّی، حسن بن یوسف، *قواعد الاحکام*، قم، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.
 خمینی، روح الله، *تحریر الوسیله*، قم، جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ق.
 _____، *شرح حدیث جنود عقل و جهل*، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی،

۱۳۷۷.

- خوانساری، موسی بن محمد، *ریاض المسائل*، مکتبه الصدوق، ۱۳۵۵.
- دارمی، عبدالله بن بهرام، *سنن الدارمی*، دمشق، مطبعة الاعتدال، ۲ جلدی.
- ژحیلی، وهبه، *فقه خانواده در جهان معاصر*، تهران، نشر احسان، چاپ دوم، ۱۳۸۵.
- سابق، السید، *فقه السنه*، بیروت، دارالکتاب العربی، الطبعة الثالثة، ۱۳۹۷ق.
- ساروخانی، باقر، *مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده*، تهران، انتشارات سروش، ۱۳۷۰.
- سیوری، مقداد بن عبدالله، *کنز العرفان*، تهران، المکتبه المرتضویه، ۱۳۸۵ق.
- شوکانی، محمد بن علی، *نبیل الاوطار من احادیث سید الاخیار*، بیروت، دارالجلیل، ۱۲۵۵ق.
- شهیدثانی، زین الدین بن علی، *مسالك الأفهام إلى تنقیح شرایع الإسلام*، قم، موسسه المعارف الاسلامیه، الطبعة الاولى، ۱۴۱۶ق.
- صابونی، محمد علی، *روائع البیان*، بیروت، موسسه عزالدین، الطبعة الخامسة، ۱۴۰۷ق.
- طاهری، حبیب الله، *سیری در مسائل خانوادگی*، تهران، انتشارات امیر کبیر، چاپ دوم، ۱۳۸۱.
- طباطبائی یزدی، سید محمد کاظم، *عروة الوثقی*، تهران، مکتبه المرتضویه، بی تا.
- طباطبائی، محمد حسین، *المیزان فی تفسیر القرآن*، ترجمه محمد باقر موسوی همدانی، مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۶۳.
- طبرسی، فضل بن حسن، *مجمع البیان فی تفسیر القرآن*، بیروت، لبنان، مؤسسه الاعلمی.
- غزالی، محمدین محمد، *منهاج العابدین*، شرح عمر بن عبد الجبار سعدی ساوی، به تصحیح احمد شریعتی، انتشارات انجمن اسلامی حکمت و فلسفه، ایران، ۱۴۰۰ق.
- فخررازی، محمد بن عمر، *التفسیر الکبیر*، مطبعة البهية المصرية، میدان جامع الازهر، ۱۳۵۷ق.
- فیض کاشانی، محمد محسن، *مفاتیح الشرایع*، قم، مجمع الذخائر الاسلامیه، ۱۴۰۱ق.
- قربانی لاهیجی، زین العابدین، *تفسیر جامع آیات الاحکام*، قم، نشر سایه، چاپ اول ۱۳۸۱.
- قرطبی، محمد بن احمد، *الجامع لأحكام القرآن* معروف به *تفسیر قرطبی*، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۵ق.
- کلینی، محمد بن یعقوب، *الکافی*، بیروت، دارالتعارف للمطبوعات، ۱۴۱۴ق.
- متقی هندی، علاءالدین علی، *کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال*، به تحقیق بکری حیانی، بیروت، مؤسسه الرساله، ۱۴۰۹ق.
- مجلسی، محمد باقر، *بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار ائمه الأطهار*، دار احیاء التراث العربی، چاپ سوم، ۱۴۰۳ق.

۳۰۲ * مجموعه مقالات نهمین همایش ملی اشراق اندیشه مطهر، خانواده و تربیت جنسی

- محقق حلّی، جعفر بن حسن، *شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام*، با تعلیق صادق شیرازی، تهران، انتشارات استقلال، الطبعة الثانية، ۱۴۰۹ق.
- مطهری، مرتضی، *تعلیم و تربیت در اسلام*، تهران، انتشارات صدرا، چاپ هفدهم، ۱۳۶۹ .
- _____، *مجموعه آثار*، تهران، انتشارات صدرا، چاپ دوم، بهمن ۱۳۸۴.
- _____، *نظام حقوق زن در اسلام*، تهران، انتشارات صدرا، چاپ دوم، بهمن ۱۳۸۴.
- معین الاسلام، مریم، *روانشناسی زن در نهج البلاغه*، قم بهشت بینش، ۱۳۸۱.
- مقدس اردبیلی، احمد، *زبدة البیان فی احکام القرآن*، تحقیق بهیوی، انتشارات رضوی.
- مکارم شیرازی، ناصر، *تفسیر نمونه*، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهاردهم، ۱۳۷۱.
- موسوی بجنوردی، محمد، *مجموعه مقالات فقهی، حقوقی، فلسفی و اجتماعی*، تهران، انتشارات عروج، چاپ اول، ۱۳۸۰.
- نجفی، محمدحسن، *جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام*، تحقیق عباس قوچانی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ سوم، ۱۳۶۷.
- نوری، حسین، *مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل*، قم، موسسه آل البيت، چاپ اول، ۱۴۰۷ق.
- نوری، محمد رضا، *بهداشت در قرآن*، تهران، انتشارات واقفی، چاپ اول، ۱۳۸۴.

SID



سرویس های ویژه



سرویس ترجمه تخصصی



کارگاه های آموزشی



بلاگ مرکز اطلاعات علمی



عضویت در خبرنامه



فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی



مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)



کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آوساینس



کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی